

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد بندرعباس

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته : حقوق عمومی

عنوان:

تفکیک قوا در نظام جمهوری اسلامی با توجه

به اصل ۵۷ قانون اساسی

استاد راهنما:

دکتر احمد رنجبر

نگارنده:

فرهاد ملک زاده

زمستان ۱۳۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاییدیه هیات داوران جلسه دفاع

از این پایان نامه در تاریخ با حضور اساتید راهنما، مشاور، داور در دانشگاه آزاد اسلامی

واحد بندرعباس با موفقیت دفاع به عمل آمد و مورد تایید قرار گرفت.

نام و نام خانوادگی دانشجو: فرهاد ملک زاده

رشته: حقوق عمومی

عنوان پایان نامه:

تفکیک قوا در نظام جمهوری اسلامی با توجه

به اصل ۵۷ قانون اساسی تاریخ دفاع: ۱۳۹۶/۱۱/۹

هیئت داوران:

ردیف	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱	دکتر احمد رنجبر	استاد یار	
۲	دکتر عبدالنعیم شهریاری	استاد یار	
۳	دکتر مصطفی سراجی	استاد یار	

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

تعهد اصالت رساله یا پایان نامه تحصیلی

اینجناب **فرهاد ملک زاده** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته حقوق عمومی که در تاریخ ۹۶/۱۱/۰۹ از پایان نامه خود تحت عنوان "**تفکیک قوا در نظام جمهوری اسلامی با توجه به اصل ۵۷ قانون اساسی**" با کسب نمره ۱۶ دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- (۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجناب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.
- (۲) این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- (۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- (۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت مجاز است با اینجناب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: فرهاد ملک زاده

تاریخ و امضاء

معاونت پژوهش و فناوری

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

بیاباری از خداوند سبحان و اعتقاد به اینکه عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، ماد انشویان و اعضاء هیات علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

۱- اصل برانست: التزام به برانست جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلائند.

۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.

۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.

۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.

۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.

۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.

۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.

۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.

۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

تقدیم به

خانواده ام

آمان که بر کویر اندیشه ام چون باران سخاوت باریدند و حشر محبتشان، همواره بر سرم مستدام داشتند

سپاسگزاری

حمد و ثنای بی انتها خداوند هستی بخش را سزااست که مبدا
و مقصد عالم وجود است و لطف و رضایتش نیز هر توفیقی
را موهون است.

حال که با عنایت خداوند متعال این تحقیق به انجام رسیده به پاس
ارشاد و راهنمایی های ارزشمند همه عزیزانی که مرا در به
سرانجام رساندند این رساله یاری کردند مراتب تقدیر و تشکر
خالصانه خود را ابراز می نمایم .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۴	پیشینه تحقیق
۵	سؤال اصلی تحقیق:
۵	فرضیه اصلی:
۵	اهداف تحقیق:
۵	روش تحقیق:
فصل اول- کلیات و مبانی نظری	
۷	مبحث اول- سیری در تحول مفهوم تفکیک قوا
۱۳	گفتار دوم- تفکیک قوا در دوران مدرن
۲۰	گفتار سوم- دلایل تفکیک قوا
۲۱	گفتار چهارم - برداشتهای مختلف از تفکیک قوا
۱۹	بند اول- تفکیک قوا به مثابه روش
۲۲	بند دوم- تفکیک قوا به مثابه ارزش
۲۳	مبحث دوم- تفکیک قوا در عمل
۲۳	گفتار اول- تفکیک مطلق قوا
۲۴	گفتار دوم- تفکیک نسبی قوا
۲۴	گفتار سوم- تفکیک افقی و عمودی قوا
۲۵	گفتار چهارم- انواع رژیم های سیاسی بر اساس تفکیک قوا

- بند اول- رژیم ریاستی ۲۵
- بند دوم- رژیم پارلمانی ۲۹
- بند سوم- رژیم نیمه ریاستی- نیمه پارلمانی ۳۳

فصل دوم- تفکیک یا تمرکز قوا در حکومت اسلامی

- مبحث اول- تشکیل حکومت از دیدگاه اسلام شیعی ۳۵
- مبحث دوم- اصول و مبانی تفکیک یا تمرکز قدرت در نظام سیاسی ۳۷
- مبحث سوم- تفکیک و تمرکز قوا در آراء و نظرات علما و فلاسفه اسلامی ۴۱
- گفتار اول- اندیشمندان متقدم: ابن خلدون ۴۲
- گفتار دوم- موافقان و مخالفان تفکیک قوا در اندیشه های فقهی متاخر ۴۵
- بند اول- موافقان تفکیک قوا ۴۶
- بند دوم- مخالفان تفکیک قوا ۵۲
- مبحث چهارم- تفکیک قوا در نظام ولایی شیعی ۵۹
- گفتار اول- منشأ ولایت: حکومت و ولایت فقیه در عصر غیبت ۵۹
- گفتار دوم- اعمال ولایت ۶۴

فصل سوم- تفکیک قوا در نظام جمهوری اسلامی ایران

- مبحث اول- سیر تصویب نظام تفکیک قوا در قانون اساسی ۶۷
- مبحث دوم- الگوی تفکیک و استقلال قوا در قانون اساسی ۷۰
- گفتار اول- توازن، نظارت و کنترل قوا در قانون اساسی ۷۲
- گفتار دوم- وجه متمایز نظام تفکیک قوا در ایران ۷۴
- گفتار سوم- تأثیر و تأثر قوا بر یکدیگر در الگوی تفکیک قوای جمهوری اسلامی ایران ۷۵
- بند اول- تداخل و نفوذ قوه مقننه در قوه مجریه ۷۶

بند دوم- تداخل و نفوذ قوه مقننه در قوه قضائیه	۷۷
بند سوم- تداخل و نفوذ قوه مجریه در قوه مقننه	۷۷
بند چهارم- تداخل و نفوذ قوه قضائیه در قوه مقننه	۷۸
مبحث سوم- رابطه اصول ولایت فقیه و تفکیک قوا در جمهوری اسلامی ایران	۷۸
نتیجه گیری	۸۴
منابع	۸۷

چکیده

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران هرچند تفکیک قوا را به رسمیت شناخته، ولی آن را متناسب با مبانی خود بومی سازی کرده است. در واقع تفکیک قوای به رسمیت شناخته شده در اصل ۵۷ قانون اساسی با نگرش فقه سیاسی اسلام شیعی انطباق دارد و منطق حاکم بر تفکیک قوای غرب نتوانسته است خود را بر اندیشه تفکیک قوای جمهوری اسلامی که «زیر نظر ولایت مطلقه امر و امامت امت بر طبق اصول آینده این قانون اعمال می‌گردند»، تحمیل کند. قوای سه‌گانه، نه به صورت مستقل، بلکه تحت اشراف ولی فقیه هر یک انجام پاره‌ای از وظایف را بر عهده می‌گیرند که در این صورت نمی‌تواند با تفکیک قوا به معنای متعارف موجود در نظام‌های سیاسی غربی سازگار باشد. در حقیقت نقش مقام رهبری در نظام جمهوری اسلامی بسیار گسترده است و بر همه قوا و نهادهای نظام سیاسی اشراف تام و تمام دارد و همین امر وجه اصلی تمایز مفهوم استقلال یا تفکیک قوا در نظام جمهوری اسلامی با نظام‌های لیبرال دموکراسی است و پایان نامه حاضر به تحقیق این موضوع اختصاص دارد.

کلیدواژه. تفکیک قوا، استقلال قوا، همکاری قوا، اصل ۵۷ قانون اساسی، جمهوری اسلامی

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با پذیرش استقلال قوا، نظریه تفکیک قوا را به رسمیت شناخته است و البته تفکیک و استقلال قوای موجود در نظام جمهوری اسلامی ایران، با انواع دیگر نظام‌های سیاسی متفاوت است. اصل ۱۵۶ قانون اساسی به صراحت قوه قضائیه را مستقل دانسته است؛ «قوه قضائیه، قوه‌ای است مستقل که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده‌دار وظایف زیر است...»؛ همینطور مطابق اصل ۵۷ قانون اساسی:

«قوای حاکم در جمهوری اسلامی ایران عبارتند از: قوه مقننه، قوه مجریه و قوه قضائیه که زیر نظر ولایت مطلقه امر و امامت امت بر طبق اصول آینده این قانون اعمال می‌گردند. این قوا مستقل از یکدیگرند». مفهوم استقلال قوا در اینجا نمی‌تواند متفاوت از مفهوم «تفکیک قوا» در حقوق و علوم سیاسی باشد، چنانچه همین مفهوم حتی در اولین قانون اساسی ایران یعنی قانون اساسی مشروطیت نیز آمده است. در اصول ۲۷ و ۲۸ متمم قانون مشروطیت، ضمن برشمردن وظایف هر یک از قوای سه‌گانه در اصل ۲۸ متذکر گردیده بود: «قوای ثلاثه مزبوره همیشه از یکدیگر ممتاز و منفصل خواهند بود.»

اندیشه تفکیک قوا که از سوی اندیشمندانی چون "توماس هابز"، "جان لاک"، "متسکیو" و "روسو" ارائه شد، از قرن نوزدهم به تدریج در نظام‌های سیاسی وارد و در حقوق اساسی کشورها به رسمیت شناخته شد. امروزه کمتر کشوری را می‌توان یافت که ساختار خود را - هرچند به صورت ظاهر - براساس تفکیک قوا سامان نبخشیده باشد. این پایان نامه در اصل به دنبال بررسی موضع نظام جمهوری اسلامی ایران درباره تفکیک قواست. از آنجا که این

نظام، الهام گرفته از نظام سیاسی اسلام است، ابتدا باید به این پرسش کلیدی پاسخ داد که آیا «تفکیک قوا» در نظام سیاسی اسلام به رسمیت شناخته شده است؟ این پایان نامه اثبات می کند که جمهوری اسلامی ایران هرچند تفکیک قوا را به رسمیت شناخته، ولی آن را متناسب با مبانی خود بومی سازی کرده است. تفکیک قوای به رسمیت شناخته شده در اصل ۵۷ قانون اساسی با نگرش فقه سیاسی اسلام انطباق دارد و منطق حاکم بر تفکیک قوای غرب نتوانسته است خود را بر اندیشه تفکیک قوای جمهوری اسلامی که «زیر نظر ولایت مطلقه امر و امامت امت بر طبق اصول آینده این قانون اعمال می گردند»، تحمیل کند. (جوان آراسته، ۱۳۹۵)

در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصل تفکیک قوا پذیرفته شده است و در عین حال اصل ولایت فقیه عامل ارتباط قوای حاکم قرار داده شده که اصل اخیر ناشی از اسلامیت نظام است، چه این که مشروعیت قوا در نظام اسلامی به این است که ساختاری الهی و اسلامی داشته باشند و به نوعی به مبدأ آفرینش متصل گردند، ولایت فقیه حلقه وصل نظام به خداوند و ملاک مشروعیت نظام است

در واقع، قوای سه گانه، نه به صورت مستقل، بلکه تحت اشراف ولی فقیه هر یک انجام پاره ای از وظایف را بر عهده می گیرند. گرچه قوا بر حسب نوع فعالیت خود به قوای سه گانه تقسیم گشته اند، اما هر یک تنها بخشی از وظایفی را که برای ولی فقیه مقرر شده است به انجام می رسانند که در این صورت تفکیک قوا به معنای متعارف صادق نیست. این رو نقش رهبری بسیار گسترده است و بر همه قوا و نهادهای نظام سیاسی اشراف تام و تمام دارد و همین امر وجه اصلی تمایز مفهوم استقلال یا تفکیک قوا در نظام جمهوری

اسلامی با نظام های لیبرال دموکراسی است و پایان نامه حاضر به تحقیق این موضوع اختصاص دارد.

پیشینه تحقیق

-دکتر قاضی (۱۳۸۶) در کتاب بایسته های حقوق اساسی، به تشریح پیشینه و مفهوم نظریه تفکیک قوا در اندیشه متفکران و فلاسفه غربی از قرن هجدهم پرداخته است و بعلاوه الگوی روابط قوا در نظام های سیاسی مختلف در این کتاب تشریح شده است که می تواند در شناخت ریشه های موضوع و بررسی های مقایسه ای بسیار مفید باشد.

-دکتر هاشمی (۱۳۸۴) در کتاب حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، با تشریح روابط قوا در نظام جمهوری اسلامی ایران و جایگاه ولایت فقیه، ما را در شناخت هر چه بهتر نحوه توازن و تعادل قوا در نظام جمهوری اسلامی کمک می کند.

- استاد عمید زنجانی (۱۳۹۱) در کتاب فقه سیاسی، جلد اول، به تحلیل مبانی فکری و نظری نظام جمهوری اسلامی، آنچنان که در قانون اساسی مقرر است، پرداخته است.

در این منابع هرچند بعضا بطور خاص به موضوع مطالعه حاضر پرداخته اند. با این حال، تحقیق حاضر می تواند ضمن پر کردن خلا تحقیقاتی موجود، شناخت مطلوب و مناسبی در قالب یک مطالعه علمی در اختیار محاطبان قرار دهد.

سؤال اصلی تحقیق:

تفکیک قوا در نظام جمهوری اسلامی ایران چه تفاوتی با نظام های غربی دارد؟

فرضیه اصلی:

با توجه به ماهیت نظام سیاسی ایران و وجود نهاد ولایت فقیه، روابط قوا در نظام جمهوری اسلامی از الگوی تفکیک قوای معمول در نظام های لیبرال دموکراسی پیروی نمی کند.

اهداف تحقیق:

- شناخت الگوی تفکیک قوا در نظام جمهوری اسلامی ایران
- شناخت تاثیر وجود نهاد ولایت فقیه در نحوه روابط قوا در ایران
- شناخت نوع نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران با توجه به نوع روابط قوا

روش تحقیق:

با توجه به اینکه در این تحقیق از روش توصیفی و تحلیلی استفاده شده و روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای است، ابتدا با جستجو در پایگاه ها و سایت های اینترنتی و بانک های اطلاعاتی و استنادی همانند: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، SID، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نور (نورمگز)، تبیان، مگ ایران و سایت مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی و سپس با مراجعه به کتابخانه های دیجیتالی و برخی

کتابخانه‌ها با استفاده از کلمات کلیدی، تحقیق حاضر که شامل موارد فوق الذکر است، دست کم در سه فصل صورت ارائه شده است.

این پایان نامه در سه فصل ارائه می شود: در فصل اول با عنوان «کلیات و مبانی نظری» مفهوم تفکیک قوا و سیر تاریخی آن در غرب و برداشتهایی که از آن در نظر و عمل وجود دارد، موضوع بحث قرار گرفته است.

در فصل دوم که با عنوان «تفکیک یا تمرکز قوا در حکومت اسلامی» پیشینه فکری و سابقه طرح تفکیک قوای حاکم و مبنای آن در نظر اندیشمندان و فلاسفه مسلمان و بویژه فقهای شیعه بررسی شده است؛ سرانجام، در فصل سوم زیر عنوان «تفکیک قوا در نظام جمهوری اسلامی ایران» نحوه تفکیک قوا در نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران موضوع بحث واقع شده است؛ و سرانجام یک نتیجه گیری نیز پایان بخش بحث ما خواهد بود.

فصل اول - کلیات و مبانی نظری

مبحث اول - سیری در تحول مفهوم تفکیک قوا

از همان ادوار باستان ذهن بشر معطوف به اندیشیدن در باب حکومت و یافتن بهترین انواع آن در جهت سعادت جمعی و فردی بوده است. در این میان حکمای یونان بویژه افلاطون و ارسطو در طرح و تحلیل مسایل مربوط به حکومت، بیشتر از سایرین کوشیده اند و بی شک میراث گرانبهایی را برای بشریت به جا گذارده اند. از مهمترین مسایلی که در این رهگذر برای وصول به مقصود متبادر به اذهان می شود، شناخت و تمایز قوای حاکم بر جامعه، بیان خصایص و نقش هر کدام، مشخص ساختن مناسب ترین افرادی که باید آنها را اعمال نمایند و تعیین بهترین دستگاهها و ارگانهایی است که واجد و کارگزار وظایف حکومتی خواهند بود. یکی از تدابیر و تمهیداتی که اندیشمندان و فلاسفه برای حکومت و زمامداری قائل شده اند، اندیشه تفکیک قوا است.

مفهوم تفکیک قوا همانند سایر مفاهیم حوزه‌های علوم اجتماعی و سیاسی، با مرور زمان تغییر و تحول زیادی داشته، ولی پس از قرن هجدهم، جوهره و فلسفه وجودی آن توزیع و تقسیم قدرت و جلوگیری از استبداد و تمرکز قدرت در دست یک شخص یا یک گروه اقلیت بوده است. بر این اساس اقتدارات و شئون جامعه به چند شعبه تقسیم می‌شود و اعمال و اجرای هر یک از این شعب بر عهده ارگان خاصی قرار می‌گیرد. در شکل معمول تفکیک قوا، قوای حاکم به سه قوه مقننه، مجریه و قضائیه تقسیم شده‌اند. مقوله تفکیک قوا

چه در آراء و نظریات صاحب نظران و چه در عرصه ظهور و انعکاس در قوانین اساسی کشورها تلقی واحدی نداشته است.

اصل تفکیک قوا ویژه بدان صورت که امروزه مد نظر حقوقدانان است، از فلاسفه قرن هجدهم به ارمغان رسیده است. قرن هجدهم قرنی است که همه عوامل و اسباب دست به دست هم می دهند تا اندیشه ها دوباره به تکاپو افتند و در متنی جدید و متناسب با انقلاب صنعتی، متفکران فلسفی، سیاسی و حقوقی هم خود را به رفاه، آزادی و دموکراسی و در یک عبارت به سعادت فردی اختصاص دهند. (قاضی، 1370 : 326)

به هر تقدیر حکمای ایام باستان و نویسندگان و فلاسفه قرن هجدهم و همچنین حقوقدانان دیروز و امروز، با تکیه بر مساله تفکیک قوا، در جهت رفع هراسی کوشیده اند که از تمرکز فساد انگیز و خودکامه زای قوا در یک شخص یا یک گروه عاید می شود. چرا که بر حسب طبیعت اشیاء و احوال و اقتضای مزاج مرکز گرایی، کسی که قدرت را به دست دارد پیوسته در وسوسه سوء استفاده از آن است. قدرت بی حد و مرز، خود سری می آورد. در مبارزه با فساد، چه از بعد تصویب قوانین مناسب و چه از بعد نظارت بر اجرای قوانین، تا کنون مقررات گسترده ای وضع شده است که نمونه بارز آن کنوانسیون ملل متحد علیه فساد مصوب ۲۰۰۳ است.

به گفته ی لرد آکنن که به صورت مثل سائره در آمده است: « قدرت فاسد می کند و قدرت مطلق، مطلقاً فاسد می کند». در کلیله و دمنه نیز می خوانیم: « هر که دست خویش مطلق دید، دل بر خلق عالم کژ کند.» قدرت هر چه متمرکز تر باشد، در جهت توسعه شتاب بیشتری می گیرد و بقول ارسطو «به مثابه سیلابی بنیان افکن، به تدریج در بستر زمان دراز

آهنگ تر می‌شود و دیوارها و سدها و موانع سست و لرزان را از سر راه خود می‌روید و راه را برای اعمال هر چه بیشتر نظرات شخص یا گروه حاکم، هموار می‌کند. در این میان آزادی اسیر دام هوس‌ها و اغراض می‌شود و مرغ همایون دموکراسی در فضای جامعه بال و پر می‌زند.» (ارسطو، ۱۳۶۹: ۷۴)

نظریات گوناگون مربوط به تفکیک قوا سیر تحولی افکار و اندیشه‌ها را در تکامل جوامع بشری به خوبی می‌نمایاند. پیوند این اصل با ماهیت رژیم آنچنان مستحکم شده که صرف وابستگی یا عدم وابستگی به اصل تفکیک قوا درجه حقوق فردی و اجتماعی را در جوامع نشان می‌دهد و این مبحث از پایان نامه به شرح این نظرات اختصاص دارد.

گفتار اول- تفکیک قوای حاکم در اندیشه‌های باستان

امروزه تفکیک قوا به معنای «تفکیک قدرت حکومت است، بین سه قوه مقننه، مجریه و قضاییه. طبق نظریه تفکیک قوا، هیچ یک از این سه قوه نمی‌توانند در کار دیگری دخالت کنند و وظایف دیگری را انجام دهند» (بابایی، ۱۳۶۹: ۱۸۱)

از نظر سابقه و مبنا، ریشه نظریه تفکیک قوا به یونان دوره قدیم باز می‌گردد؛ مثلاً ارسطو بر این باور بود که «هر حکومت دارای سه قدرت است و قانون‌گذار خردمند باید حدود هر یک از این سه قدرت را باز شناسد... نخستین این سه قدرت، هیئتی است که کارش بحث و مشورت درباره مصالح عام است. دومین آن‌ها... به فرمان‌روایان و مشخصات و حدود صلاحیت و شیوه انتخاب آنان مربوط می‌شود. سومین قدرت، کارهای دادرسی را در بر می‌گیرد.» (ارسطو، ۱۳۶۹: ۱۷۸-۱۷۷)

ارسطو در بیان حدود وظایف و صلاحیت‌های قوه مقننه که آن را «انجمن نمایندگان» می‌نامد، می‌گوید:

«تصمیم درباره‌ی صلح و جنگ، بستن و گستن پیمان‌ها، وضع و نسخ قوانین، صدور حکم اعدام، تبعید گناهگاران و ضبط اموال و همچنین بررسی گزارش مجریان قانون، حق انجمن نمایندگان است.» وی پس از آن‌که به تفصیل، وظایفی چون تأمین معاش و امنیت و عمران را به قوه‌ی مجریه نسبت می‌دهد، هدف از تأسیس مقامات و مناصب قوه مجریه را به طور خلاصه در مورد ذیل می‌داند:

«حفظ حرمت خاص هر کشور، خدمت سپاه، اداره اموال عمومی یعنی دریافت یا پرداخت هزینه‌های کشور، فراهم آوردن مواد خوراکی، تأمین نظم شهرها، بندرها و روستاها و سپس دادگستری و حفظ حرمت پیمان‌ها و اجرای احکام [دادگاه‌ها]، نگهداری زندان‌ها و نظارت بر محاسبات و جلوگیری از نادرستی و نابکاری و سرانجام گفت‌وگو و کنکاش درباره کارهای کشور.»

قوه قضاییه ارسطو که جهت «رسیدگی به محاسبات و رفتار فرمانروایان و رسیدگی به سرقت از اموال عمومی، جرایم سیاسی و مخالف قانون اساسی و دعاوی مربوط به قراردادهای خصوصی و مجازات قاتلین» پیش‌بینی شده است، توسط دادرسانی اداره می‌شود که احیاناً ممکن است از بین مردم عادی با قید قرعه انتخاب شوند یعنی به ناچار باید نوعی اختلاط قوا را در نظام فکری ارسطو پذیرفت. (همان)

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود هرچند این نابغه جهان باستان، در بیش از ۲۳ قرن پیش با تمییز و تشخیص قوای موجود در جامعه تقریباً به نظریه تفکیک قوا نزدیک شده است و